

Nr 35.

Av herr **Kvarnzelius m. fl.**, med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker m. m.

Vid 1914 års senare lagtima riksdag blev frågan om genomförande av en ny rusdryckslagstiftning föremål för en grundlig behandling, sedan förslag till en dylik lagstiftning framburits såväl genom en kungl. proposition som genom åtskilliga motioner i riksdagens båda kamrar. Enighet nåddes emellertid icke och ej heller ett inom bevillningsutskottet utarbetat förslag till sammanjämkning av kamrarnas skiljaktiga meningar lyckades vinna anslutning från första kammarens sida.

Då vi ånyo bringa frågan om en ny rusdryckslagstiftning inför riksdagens prövning, anse vi det icke vara erforderligt att återupprepa alla de skäl, som tala för en dylik reform. I de handlingar, som föreligga, såväl från nykterhetskommitténs sida som i förhandlingarna vid sistlidna riksdag, är behovet av en dylik reform otvetydigt ådagalagt, och den omständigheten, att bägge kamrarna vid föregående riksdag beslöto antagande av en ny rusdrycksförsäljningslagstiftning, ehuru av olika utformning, giver vid handen, att den nuvarande lagstiftningen är otillräcklig och ohållbar.

Det förslag, vi härmed framlägga till riksdagens prövning, är i allt väsentligt samma förslag, som vi framburo vid sistlidet års riksdag, med de av bevillningsutskottet föreslagna formella förändringar.

I åtskilliga avseenden innebar bevillningsutskottets förslag sådana ändringar i det av oss förlidet år framburna förslaget, att efter vår mening nykterhetseffekten av den ifrågasatta lagstiftningen skulle hava blivit väsentligt förminskad.

Detta gäller särskilt de av bevillningsutskottet föreslagna bestämmelserna om majoriteten vid kommunal folkomröstning angående rusdrycksförbud nämligen att det skulle erfordras att minst hälften av de röstberättigade skulle hava uttalat sig för förbud mot upplåtande av detaljhandel med rusdrycker, för att dylikt förbud skulle bliva för kom-

munen gällande. En dylik bestämmelse skulle i praktiken innebära, att röstberättigade, som av en eller annan anledning, såsom sjukdom, bortresa och dylikt ej haft tillfälle att deltaga i densamma, skulle komma att öva inflytande på omröstningen och anses hava röstat emot förbud, även om de skulle hava röstat för förbud, om de ej varit hindrade att deltaga i omröstningen. Ja, även de personer, som bortflyttat ur kommunen eller som dött, sedan röstlängden justerades, skulle komma att räknas till dem, som anses hava röstat emot förbudet. Uppenbart är, att om en dylik majoritetsbestämmelse skall bliva rättvis, måste närmare föreskrifter givas om förfallsanledningen, enligt vilka röstberättigade, som icke kunnat deltaga i omröstningen, frånräknas det antal röstberättigade, som lägges till grund för majoritetsberäkningen. Uppställandet av dylika föreskrifter lär emellertid erbjuda betydliga svårigheter och deras praktiska handhavande vara än svårare, enär det torde vara nästan omöjligt att få reda på alla de röstberättigade, som haft förfall. Mot den av utskottet föreslagna majoritetsberäkningen kan vidare riktas den invändningen, att omröstningen i regel torde förlora sin karaktär av hemlig omröstning. De som icke vilja hava förbud mot upplåtande av detaljhandel med rusdrycker, behöva nämligen icke deltaga i omröstningen, på grund varav samtliga de, som deltaga i densamma, med tämligen stor visshet kunna anses hava röstat för förbud. Det här förda resonemanget har haft avseende på om omröstningen gällt införande av förbud, men samma invändningar kunna vice versa göras gällande, om omröstningen avser upphävande av förbud.

Efter vår mening innebär bevillningsutskottets förslag i denna del en försämring av den ifrågasatta lagstiftningen, och anse vi, att företräde bör givas åt den bestämmelse om beräkandet av majoriteten, som tidigare vid upprepade tillfällen godkänts av andra kammaren, nämligen att det för förbuds införande erfordras, att $\frac{2}{3}$ av de röstande röstat för dylikt förbud och för förbuds upphävande att $\frac{2}{3}$ av de röstande röstat för upphävandet. Erinras må att en avsevärd majoritet inom nykterhetskommittén enats om denna bestämmelse, säkerligen efter en noggrann undersökning av olika prövade och föreslagna bestämmelser i detta avseende. Vid sådant förhållande och då den av bevillningsutskottet föreslagna majoritetsberäkningen lider av bestämda olägenheter, hava vi i det förslag, som vi nu gå att framlägga, återgått till den av oss vid förlidet års riksdag föreslagna majoritetsberäkningen.

Jämväl i ett annat viktigt avseende avvek bevillningsutskottets förslag från det av oss förlidet år framlagda, i det att utskottet utslutit bestämmelserna om kontrollnämnd. Till stöd härför åberopade utskottet

den motivering, som av finansministern anförts till dessa nämnders utslutning ur det förslag Kungl. Maj:t framlade. Enligt vår mening är denna motivering icke övertygande för kontrollnämndens utslutning ur en lagstiftning av den utformning, som utskottet i anslutning till vårt förslag utarbetade. I denna ligger det nämligen stor vikt vid att bolagsstyrelserna ordentligt fullgöra de uppgifter, som lagstiftningen ålägga dem. Erfarenheten visar emellertid, att man icke alltid kan fullt lita på att bolagsstyrelserna verkligen handhava försäljningen i enlighet med lagstiftningens syfte och detta icke ens om majoriteten av bolagens styrelser utgöras av representanter för det allmänna. Därför synes det vara påkallat, att ställa utanför dessa styrelser en institution, som får till ensam uppgift att vaka över att bolagen fullgöra sina åligganden och bliva bolagen till en sporre i detta hänseende. Visserligen kan det synas, att det allmännas representanter inom bolagens styrelser lika väl borde kunna fullgöra denna kontrollbefogenhet som om de utgjorde en särskild kontrollnämnd, men den omständigheten, att bolagen på flera orter genom underlåtenhet och försummelse handhava försäljningen på ett otillfredsställande sätt och att det har hänt, att det allmännas representanter visat oförståelse för nykterhetsintressena, synes oss ådagalägga, att bolagssystemets nuvarande anordning icke är sådan, att den kan beräknas fylla de långt större uppgifter, som i framtiden skulle påläggas densamma. Ett annat förhållande skulle otvivelaktigt inträda, om det allmänna genom en särskild institution utifrån finge tillfälle att kontrollera varje bolags skötsel. I regel skulle i dessa nämnder icke komma att inväljas andra personer än de, som hade intresse för kontrolluppgiften, och den omständigheten, att kontrollnämnden skulle hava kontrollen sig ålagd såsom främsta och enda skyldighet, lär garantera ett helt annat intresse för utförandet av denna uppgift än om det allmännas representanter äro ledamöter i styrelserna utan särskild angiven uppgift att tillgodose nykterhetsintressena. Detta sätt att skarpt skilja förvaltning och kontroll är för övrigt icke främmande för Sverige. Enär efter vår mening inrättandet av kontrollnämnder långt ifrån att försvaga bolagsstyrelsernas verksamhet i stället skulle bliva dessa en sporre till ordentligt fullgörande av sina uppgifter, hava vi upptagit bestämmelserna om kontrollnämnder i författningsförslaget.

Jämväl i vissa andra avseenden hava vi ej kunnat biträda bevillningsutskottets ändringsförslag. Sålunda har åt 18, 21, 80, 87, 88 samt 133 §§ givits den lydelse, som vi tidigare föreslagit. Vidare har ur förslaget utslutits bestämmelsen om tillfällig utskänkingsrätt (22 § av utskottets förslag). Slutligen hava vi till 105 § fogat ett nytt moment

av i huvudsak den innebörd, som Kungl. Maj:t förklarar sig ämna framlägga för innevarande års riksdag om utsträckt befogenhet för Konungens befallningshavande att påbjuda förbud och inskränkningar. Enligt vårt förslag kan även Kungl. Maj:t påbjuda dylikt förbud för hela riket.

För övriga av oss föreslagna smärre ändringar torde någon särskild redogörelse icke vara erforderlig.

I ersättningsfrågan framställa vi samma yrkande som förlidet års bevillningsutskott.

Då vi i enlighet med liberala samlingspartiets beslut gå att väcka förevarande motion, uttala vi den livliga förvissningen, att dess antagande skulle vara av den största betydelse för vårt folks utveckling och för skapande av större samhällslycka, och vilja vi därför varmt förorda, att riksdagen upptager vårt förslag till behandling med den fasta förutsättningen att nu bringa frågan till dess lösning.

På grund av vad sålunda anförts, få vi härmed vördsamt hemställa:

1) att riksdagen måtte för sin del antaga vid denna motion såsom bilagor fogade förslag till

a) förordning angående försäljning av rusdrycker;

b) förordning om ändrad lydelse av 1—3, 6, 10, 11, 13 och 14 §§ i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av tillagade alkoholfria drycker samt svagdricka;

c) förordning om ändrad lydelse av 7 § i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet;

d) förordning om ändrad lydelse av 13, 23 och 31 §§ i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maldrycker;

e) förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin; samt

f) förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel;

2) att riksdagen, under förutsättning att riksdagen antager ovanberörda författningsförslag, måtte, i anledning av införandet av förordningen angående försäljning av rusdrycker,

dels medgiva, att till sådan ägare av gästgiveri,

vilken på grund av bestämmelserna i 10 § av förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin vid tiden för ikraftträdandet av förordningen angående försäljning av rusdrycker, är berättigad att utskänka brännvin, må för rättighetens upphörande från och med år 1917 av staten utgivas ersättning med årligt belopp, som av Konungens befallningshavande fastställes efter de grunder, vilka finnas angivna i kungörelsen den 12 juli 1907 angående ersättning till gästgivare, som avstå från dem jämlikt förstnämnda lagrum tillkommande rätt till utskänkning ävensom att änka efter manlig ersättningstagare må, därest äktenskapet blivit ingånget före den 1 maj 1907, efter mannens fränfalle under sin återstående livstid äga att uppbära den ersättning, vartill mannen, om han levat, varit berättigad,

samt bestämma, att gästgiveriägare, om han vill komma i åtnjutande av ifrågavarande ersättning, skall därom före den 1 september 1916 till Konungens befallningshavande i det län, varest gästgiveriet är beläget, ingiva ansökning och därvid styrka, att han i egenskap av gästgivare fortfarande är till utskänkning berättigad; dels ock medgiva, att erforderliga medel för gäldande av ersättningsbelopp, som enligt ovan angivna grunder skola utbetalas, må utgå ur statsverkets fond av rusdrycksmedel, och att till gästgivare beviljad ersättning av Konungens befallningshavande må utbetalas kvartalsvis vid början av varje kvartal från och med ingången av år 1917.

Stockholm den 26 januari 1915.

S. H. Kvarnzelius.

Alfred Petersson.

David Bergström.

Mauritz Hellberg.

Carl Ekman.

F. Holmquist.

Ovan åberopade bilagor äro alldeles lika med dem, som fogats vid motionen nr 104 i andra kammaren av herr Staaff m. fl.
